

Je pochopitelné, že tato myšlenka je pokračováním a rozšířením myšlenky „rychlých praporů na automobilech“, naznačené uvedeným předpisem. Tak docházejí Němci k řešení otázky a utvoření nejen motorisovaných, ale i rychlých jednotek.

5. Sovětská armáda.

Od roku 1930 je motorisace armády vůbec značně propagována a uskutečňována. Tak byla nejdříve organisována pokusná mechanisovaná brigáda, složená z motorisovaného praporu pěchoty, z praporu útočné vozby, z motorisovaného oddílu dělostřelectva, z motorisované ženijní rotý a z motorisované spojovací rotý. Kromě toho disponuje sovětská armáda nyní třemi motorisovanými prapory pěchoty. Motorisace trénuje je v stadiu zkoušek.

(Příště dále.)

Podplukovník gšt. — s k ý:

Odzbrojovací konference roku 1932.

I.

1. Odzbrojení „jednostranné“ a „všeobecné“.

Odzbrojování má tak starou historii jako lidstvo samo. Vždy existoval útočník a vždy obránce, odzbrojen byl vždy ten, kdo byl poraženým, třebaže ne vždy vítěz byl v právu a ne každý poražený byl původcem konfliktu. Je pochopitelné, že vítěz pomýšlel na udržení získané moci, poražený na odvetu — tak, jako to bylo vždy v přirozenosti lidské, a tak, jak to trvá doposud; proto nemělo takové odzbrojování velkého trvání a znovu vedlo ke sporům a k válkám. Bylo to odzbrojování *jednostranné*, postihující jen přemoženého, který ne vždy byl zbaven soudobé výzbroje a síly válečné, ale obvykle byl postižen *hospodářsky* a *finančně*, aby neměl možnost se vzchopit k získání toho, co ztratil. Tak tomu bylo odjakživa.

S vývojem techniky a civilisace rostly možnosti útoku a obrany, finanční náklady se zvětšovaly, země, národové a státy závodily ve zbrojení a v dokonalosti výzbroje, jen aby nebyly mezi přemoženými.

Koncem XIX. století toto závodění ve zbrojení dosáhlo takového stupně, že se našli jedinci, kteří viděli, k jakému nebezpečí se lidstvo přibližuje a snažili se je odstranit, ne však již odzbrojením *jednostranným*, nýbrž jakýmsi odzbrojením *všech*. R. 1899 schází se v Haagu mírová konference na popud ruského cara, která má *zmenšením finančních výdajů všech států* zmenšiti nebezpečí budoucího konfliktu. Bohužel výsledek této první odzbrojovací konference, přijatý jednomyslně všemi přítomnými zástupci asi třiceti států, obsahoval jen jednu větu, doporučující „*snížení vojenských výdajů všech států k zvětšení hmotného i mravního blahobytu lidstva.*“ Lze říci, že touto konferencí začíná vlastně teprve historie současných odzbrojovacích snah, které se mají vztahovati stejným dílem na všechny.

Toto „doporučení“ nepomohlo světu proto, že nebylo nikým dodržováno, ani státy, které je podepsaly a tím schválily. Všude se zbrojilo stej-

ným tempem jako před konferencí a tím se nebezpečí konfliktu stále zvětšovalo.

K jeho odvrácení a na podnět presidenta Spojených států Roosevelta sešla se v témž městě r. 1907 druhá konference míru, která marně řešila stejnou otázku a která zase jako výsledek jednání jednomyslně potvrdila resoluci z r. 1899 a znovu doporučila, „aby snížení vojenských výdajů bylo podrobeno studiu jednotlivých vlád“.

Ani tato konference nezabránila blížící se válce, po níž následovala mírová konference, která se již nesnažila odzbrojití jen přemoženého, nýbrž pamětlivá jsouc dřívějších jednání odzbrojovacích, pamatovala již na odzbrojení všech. Proto také součástí mírové smlouvy versailleské a všech ostatních mírových smluv (s Rakouskem, Maďarskem a Bulharskem) vždy jako I. část jest „Úmluva o Společnosti národů“, zvaná také „Paktem“ (z francouzského: Pacte de la Société des Nations), kde mimo jiné se smluvní strany zavazují, „že se neuchýlí k válce“, a jejímž odzbrojovacím křemem je článek 8 tohoto znění: „Členové Společnosti národů uznávají, že udržování míru vyžaduje omezení státního zbrojení na nejmenší míru, jež stačí k bezpečnosti státu a k provedení mezinárodních závazků uložených společným postupem.“

Kromě ustanovení tohoto Paktu Společnosti národů vydala mírová konference v červnu 1919 notu podepsanou Clemenceauem, stanovící, že „mocnosti spojené a sdružené přiznávají, že přijetí odzbrojení Německem usnadní a usplní uskutečnění všeobecného snížení zbrojení“, za předpokladu, že Německo splní dané závazky a že odzbrojení jeho bude prvním krokem k snížení a omezení zbrojení, jež se tyto mocnosti snaží zajistiti jako jeden z nejučinnějších prostředků, jak zabrániti válce, což bude jedním z prvních úkolů Společnosti národů.

Tedy není zde již jen odzbrojení jednostranné, jak by se na první pohled zdálo, nýbrž jde o odzbrojení všeobecné, které ovšem nenastává současně s odzbrojením poraženého čistě z té příčiny, že toto odzbrojení všeobecné vyžaduje důkladných příprav a podrobného a dlouhotrvajícího jednání a že odzbrojení přemoženého bylo ihned provedeno jenom proto, aby jeho dosavadní výzbroj nebyla nebezpečím pro mír.

Velkým pokrokem v nazírání na otázku všeobecného odzbrojení je to, že se nemluví již jen o omezení, nýbrž také o snížení zbrojení.

Nedostatkem budoucího a dnes můžeme již říci nynějšího jednání o všeobecném odzbrojení ovšem bylo, že mírová smlouva nestanovila, kdy se k němu má dojít. Toho důsledek ovšem také byl, že dlouho nedocházelo vůbec k základním jednáním o této otázce, ačkoli podle mírových jednání spojených a sdružených mocností z r. 1919 měly být ihned podniknuty příslušné kroky k uskutečnění tohoto snížení.

Plných šest let od uzavření míru až do roku 1925 to trvalo, než se sešla tak zvaná „Přípravná komise odzbrojovací“ (Commission préparatoire de la Conférence du Désarmement), které byla svěřena příprava „Konference pro snížení a omezení zbrojení“. A tu se teprve ukázalo, jak obtížný úkol jest řešit daný problém, který by na první pohled sváděl k jednoduchosti. Ukázalo se, že se otázka odzbrojení netýká jen výzbroje toho onoho státu, nýbrž že řešení této otázky vyžaduje sou-

časně řešení mnoha problémů hospodářských, finančních i sociálních a že rozhodujícím prvkem není vojenská, nýbrž politická stránka problému.

A této složitosti problému si nebyla vědoma široká veřejnost, která však přes to od samého začátku jednání této instituce a snad na základě dosavadních zkušeností nevěřila v úspěch, tím spíše, že v této době opět vznikaly spory, dokonce mezi členy Společnosti národů, které nejenže sváděly k použití výzbroje, ale dokazovaly národům, kteří se cítili ohroženými, nutnost ozbrojení.

Tato nedůvěra byla také odůvodněna po stránce psychologické, neboť všechna dosavadní jednání tohoto druhu, byť i do jisté míry úspěšná, nebyla nikdy brána vážně a jejich výsledky nebyly nikdy nikým dodržovány. A dokonce dvě poslední mírové konference před světovou válkou, které měly zajistiti mír, nemohly válce zabrániti.

Tato všeobecná nedůvěra měla nepřímo i vliv na celý dosavadní úspěch odzbrojovacích jednání, poněvadž se přenášela na nedůvěru v upřímnost snah jednoho státu proti druhému, tedy všeobecně na nedůvěru mezi národy. A právem lze říci, že měla-li dosavadní poválečná jednání odzbrojovací doposud tak pomalý postup a malý úspěch, je příčinou toho právě tato vzájemná nedůvěra.

Tato nedůvěra vyzvedla otázku bezpečnosti a záruk, hledáno řešení pro definici „útočníka“, studována možnost užití sankcí a jejich účinek — otázky, kterými se obírala jednak již od roku 1920 Stálá komise poradní (Commission permanente consultative), utvořená Radou Společnosti národů a složená z vojenských odborníků, jednak později (1921—1924), t. zv. Zatímní smíšená komise (Commission temporaire mixte), složená kromě z vojenských odborníků ještě z politiků, národohospodářů, finančníků, sociologů a členů Mezinárodního ústavu práce.

Všechna jednání těchto různých komisí nepřinesla doposud vlastního řešení v hlavní otázce odzbrojení právě pro neobyčejnou obsáhlou věc, přece však přispěla k mnoha mezinárodním úspěšným jednáním (úmluvy locarnské, pařížský pakt a j.).

2. Přípravná komise odzbrojovací.

Když tedy r. 1925 byla utvořena Radou Společnosti národů Přípravná komise odzbrojovací, mající za úkol především prostudovati technickou stránku odzbrojení, narazila ihned na velmi mnoho nejrozličnějších otázek, s kterými se musila zabývat.

K usnadnění práce byly jednotlivé otázky uspořádány ve skupiny a dány pak k podrobnému propracování buď po stránce vojensko technické podkomisi A, nebo po stránce hospodářské podkomisi B, nebo oběma současně.

Práce Přípravné komise trvaly pět let, ovšem s velikými přestávkami; tato zdolhavost práce se však dá odůvodniti tím, že komise byla svolávána k jednání vždy za nejvýhodnějších poměrů politických, hospodářských a p.

Všimněme si nyní stručně jednotlivých skupin otázek, jak byly studovány v podkomisích, abychom si učinili přibližný obraz o tom, jakým

směrem byla práce vedena a jak připravena, než byla zahájena vlastní odzbrojovací konference.

1. Pozemní výzbroj.

Hned na počátku jednání se vytvořily dvě skupiny názorů, z nichž jedna, poukazující na možnost náhlého přepadu souseda, chtěla, aby se ozbrojení týkalo jen mírových sil a materiálu (Francie), druhá však žádala vzít v počet síly válečné a celý válečný potenciál každého státu, zvláště pak také vycvičené zálohy a zásoby válečného materiálu (Německo).

Pokud jde o materiál, bylo Německo a jeho blok pro limitaci přímou (t. j. aby byl přímo jmenovitě limitován válečný materiál tak, jak toho způsobu bylo použito při odzbrojení Německa), Francie pak chtěla limitaci nepřímou, t. j. snížením finančních vydání snížit výdaje na materiál. Itálie navrhovala kombinaci obou způsobů.

2. Námořní výzbroj. Podkomise byla zajedno, že může jít jen o lodi válečné, jen se různily názory na to, má-li být provedena limitace celkové tonáže (Francie) nebo podle kategorií (Anglie).

3. Vzdušná výzbroj. Jedna skupina znalců navrhovala limitaci všeho letectva, tedy i civilního (francouzský blok), druhá byla proti počítání civilního letectví vůbec (německý blok).

4. Rozpočtová limitace se týkala limitace materiálu a měla, jak bylo uvedeno, obhájece i protivníky.

5. Kontrola. Aby zamýšlené snížení neb omezení zbrojení bylo dodržováno, bude třeba kontroly. Názory se však různily v tom, jak tuto kontrolu provádět, stačí-li kontrola výměnou a zasíláním zpráv Společnosti národů neb je-li nutná kontrola na místě.

Všechny tyto otázky po prostudování v podkomisích byly předloženy v raportech Přípravné komisi odzbrojovací, která pak na jejich podkladě sestavila konečný text, ovšem se všemi výhradami, ke konečnému rozhodnutí vlastní odzbrojovací konference.

Konečně sestavila Přípravná komise pro odzbrojovací konferenci návrh budoucí odzbrojovací úmluvy (konvence) obsahující 60 článků, rozdělených do 6 částí, a to: I. Personál, II. Materiál, III. Výdaje na armádu, IV. Výměna zpráv, V. Bojové prostředky chemické, VI. Všeobecná ustanovení.

Tento návrh konvence neobsahuje ovšem jednotný text; důležité je však, že byl zpracován zástupci třiceti států — členů Společnosti národů — a ovšem členů nejdůležitějších — z celého počtu pětapadesáti. Měl být podkladem práce vlastní konferenci odzbrojovací. Jeho nedostatkem bylo, že neobsahoval žádná čísla — byl tedy jen rámcem, do kterého nejdůležitější úlohou odzbrojovací konference bude tato čísla vepsati. Lze pochopiti, že ani pro odzbrojovací konferenci to nebude práce snadná, uvážíme-li, že se to nepodařilo zástupcům třiceti států v různých jednáních přípravné komise odzbrojovací po dobu pěti let.

Pro nedostatek místa nemůžeme se blíže návrhem konvence zabývat. Jím končila činnost „Přípravné komise odzbrojovací“, takový byl vývoj otázky odzbrojovací do roku 1931, takové byly přípravy ke „Konferenci pro snížení a omezení zbrojení“ (jak zní její oficiální název), jejíž počátek byl stanoven na 2. únor 1932.

II.

1. Zahájení odzbrojovací konference.

Třebaže v úspěch odzbrojovací konference a v konečné řešení otázek odzbrojovacích byly skládány velké naděje, přece politikům a lidem zasvěceným do celkové situace světové musilo býti jasno, že jednání konference bude velmi obtížné a svízelné a že se sotva podaří dosáhnouti již v roce 1932 rozhodujících výsledků.

Hospodářská a finanční situace světová byla velmi neutěšená. Také politická situace, právě v státech, které měly při odzbrojování hlavní slovo, byla nepříznivá: ve Francii byla změna vlády a nové volby, v Německu presidentské volby a zemské volby — jest najevo, že nebylo možno počítati s velkým vlivem politiky zahraniční těchto států, měly-li doma vnitřní situaci neurovanou. V Severní Americe se počítalo již s presidentskou volbou a tím také všecken zájem země se soustřeďoval především tímto směrem; v Jižní Americe vyvstávaly staré neurované spory a zhoršení situace hospodářské; v Asii nový spor čínsko-japonský a krveprolévání bez vyhlášení války — všechno to byly příznaky, které neslibovaly nic dobrého na poli světového odzbrojení, tím spíše, že vlivem neutěšených poměrů hospodářských vznikaly celní hranice, omezen vývoz, obchod a výroba, rostla nezaměstnanost a tím i nespokojenost, která přecházela v nedůvěru nejen jedinců, ale i národů a států k sousedům a tím nedovolovala politikům pracovati přímo na konferenci s takovou upřímností, jak by jim to dovoloval blahobyt a důvěra zastupovaných států.

a) Generální debata.

Za takovéto světové situace začala konference pro snížení a omezení zbrojení v Ženevě nejprve stykem vedoucích politiků a delegátů, vstupní řečí předsedy konference Hendersona a konečně 8. února generální debatou, kterou zahájil za anglického ministerského předsedu Mac Donalda ministr zahraničí John Simon. Po něm pak v době 14 dní vystřídal se zástupci všech zúčastněných států.

Předseda konference Henderson v zahajovacím proslovu poukázal na význam instituce Společnosti národů a na práci, kterou vykonala na poli odzbrojení; zdůraznil, že prvním krokem k odzbrojení je právě skončená příprava, o níž všechny státy pracovaly stejným dílem, že tato konference musí vésti k cíli (třebaže konečného výsledku nedosáhne se najednou), tím spíše nyní, kdy podle statistických dat činí roční vydání 61 států na vojenské účely okrouhle 132 miliard Kč. Neúspěch konference by musil míti katastrofální následky.

Generální debata sama měla býti úvodem, v němž by se každý z účastněných států vyjádřil, do jaké míry je pro provedení odzbrojení a pro přípravný návrh konvence. Je na biele dni, že nejzajímavější byla prohlášení velmocí, které v otázce odzbrojení stejně jako v politice mají hlavní slovo; ostatní státy pak se vlastními návrhy připojovaly k té nebo oné skupině.

Československo přijalo zásady návrhu konvence, přálo si však, aby byl doplněn účinnější kontrolou, pokud jde o početní stavy, výzbroj,

výrobu a obchod se zbraněmi. Je pro zákaz války chemické a bakteriologické, který se musí vztahovati také i na všechny druhy ofensivní války a který musí býti doplněn systémem trestních sankcí. Pokud jde o redukci zbrojení, je ochotno navrhnouti zkrácení presenční služby pro pozemní armádu a uvažovati v dohodě s ostatními státy o nutnosti snížení výdajů na armádu, bude-li konvence takového rázu, aby čs. vláda, přistupující k této redukci, měla jistotu, že se nedopouští chyby na své národní povinnosti a v svých mezinárodních závazcích.

Výsledek generální debaty shrnul 24. února opět předseda konference, který konstatoval s povděkem, že generální debata ukázala na všeobecnou shodu v mnoha základních zásadách, z nichž vyplývá společné přání dosáhnouti co největšího výsledku; za definitivně přijatou možno považovati zásadu limitace zbrojení a zásadu účinné kontroly; byla uznána nutnost zákazu neb aspoň limitace v užívání některých bojových prostředků, jako ofensivních zbraní, útočné vozby, dalekonosných děl, řadových lodí, mateřských lodí a ponorek; navrženo zmezinárodnění civilního letectví, úplné nebo částečné zrušení letectví vojenského a utvoření mezinárodních leteckých sil k dispozici Společnosti národů; chemická a bakteriologická válka byla odsouzena; konečně bylo přijato, že nynější konference má býti považována za první etapu v odzbrojení všeobecném, při čemž nebylo nic namítáno proti permanentnímu orgánu, který by dohlížel na správné provádění limitace a redukce a připravoval cestu k budoucímu pokroku.

b) Hlavní výbor, předsednictvo a technické komise.

Po skončení generální debaty zahájil jednání hlavní výbor, kterému připadlo za úkol různé návrhy generální debaty usměrniti a rozvrhnouti v pracovní program technických komisí: pozemní, námořní, letecké, rozpočtové a politické. Generálním zpravodajem hlavního výboru byl jednomyslně zvolen ministr dr. Beneš. Předsednictvo konference (Bureau, též pracovní kancelář zvané, v dalším však vždy je budeme nazývati předsednictvem) se skládalo z předsedy a ze 14 volených místopředsedů (v nichž je i Československo).

Předsednictvo v debatě o pracovním programu 26/2 rozhodlo, aby generální zpravodaj vypracoval t. zv. srovnávací tabulky, ve kterých by všechny návrhy delegací byly sestaveny přehledně podle jednotlivých článků konvence. Tyto srovnávací tabulky zároveň s programy práce pro technické komise byly přijaty hlavním výborem beze změny, takže technické komise zahájily svou činnost kolem 10. března, ještě před velikonočními prázdninami. Technické komise zasedaly pak s přestávkami až do konce I. období, stejně jako hlavní výbor nebo předsednictvo konference.

Činnost technických komisí za celé I. období, t. j. až do 23. července 1932, lze shrnouti takto:

a) 1. Pozemní komise (resp. její podkomise)

zabývala se hned s počátku otázkou početních stavů armády a formací vojensky organizovaných, kterážto otázka zůstala však — ač byla později postoupena zvláštnímu komitétu — až do konce I. období nevyřešena, pro neobyčejné potíže ve výkladu, co třeba rozuměti početními

stavy vůbec, mají-li býti brány v úvahu počty legální, skutečné nebo rozpočtové, jak si třeba vykládati pojem „journées de présence“ (denní počet presenční), co vše má býti počítáno do početních stavů armády atd.

Pokud šlo o otázku, které zbraně jsou svou povahou čistě ofensivní, které jsou nejúčinnější proti obranným prostředkům a které nejvíce ohrožují civilní obyvatelstvo, ukázalo se, že z pozemní výzbroje jde o těžké dělostřelectvo, tanky, obrněná auta a konečně o fortifikaci. Při studiu těžkého dělostřelectva uváděla jedna skupina států ony ráže, které jí byly mírovými smlouvami zakázány, druhá pak ráže takové, aby dělostřelectvo, které mají ve výzbroji, nebylo limitováno. Pro tanky a obrněná auta nebylo žádného přesného rozdělení. Pro opevnění zůstala definice těch opevnění, která mohou ohroziti sousední stát. V konečném raportu, podaném hlavnímu výboru začátkem června, uznáno jednomyslně, že každého dělostřelectva může býti použito jak k útočným, tak k obranným účelům, že však ofensivní charakter roste úměrně se vzrůstem mohutnosti a dostřelu. Účinnost proti obraně záleží na odolnosti opevnění a pohybuje se od 150 mm nahoru. Pokud jde o nebezpečnost proti civilnímu obyvatelstvu, pohybuje se ráže od 105 mm nahoru a dostřel od 15—50 km.

O tancích a obrněných vozidlech nebylo dosaženo jednotnosti v názírání; někteří je považovali za zbraně čistě útočné, jiní za obranné. Také stran opevnění nebyla sjednána dohoda.

b) 1. Námořní komise

se zabývala otázkou kvalitativního odzbrojení, jež by se dotýkalo podle návrhů podaných v generální debatě řadových lodí bitevních, mateřských lodí leteckých, ponorek, automatických min a říčního loďstva a jejich vztahů k uvedeným třem otázkám, daným hlavním výborem technickým komisím (viz 2. — Pozemní komise).

Nás zajímá zvláště otázka říčního loďstva, v níž delegace německá, maďarská, italská a sovětská navrhovaly za vyložení útočné na evropských řekách povrchové lodí říční, mající přes 250 t a děla ráže 105 mm. Naproti tomu delegace Malé dohody a Polska považovala říční lodě za prostředky obranné a nesouhlasila, aby tato otázka byla zvláště řešena pro řeky evropské.

c) 1. Letecká komise

pracovala nejprve v komisi a pak v podkomisi a na tři otázky dané hlavním výborem (viz 2. — Pozemní komise) odpověděla v závěrečném raportu takto:

„a) Veškerého vojenského letectva může býti použito útočně, čímž však mu nemůže býti upírán charakter obranný; b) nejúčinnější proti obraně státu jsou letadla schopná přímého útoku vrháním bojových prostředků; c) nejnebezpečnější proti civilnímu obyvatelstvu jsou letadla, zvláště letadla bombardovací, schopná vrhati bojové prostředky, zejména prostředky chemické, bakteriologické a zápalné. Za kriteria pro posuzování útočnosti vzata: váha prázdného letounu, motorická síla a poměr motorické síly k nosné ploše.“

V dalším studovala tato komise otázku zmezinárodnění civilního letectví, avšak toto studium nedovedla do konce.

d) 1. Rozpočtové komisi

byly přikázány hlavním výborem otázky týkající se publicity a limity výdajů. Za podklad studia vzat raport rozpočtových znalců z r. 1931 a zprávy zaslané jednotlivými státy na žádost generálního sekretariátu Společnosti národů o rozpočtových výdajích na armádu za rok 1930, obsažené ve zvláštních, jednotných výkazech, zvaných Relevé-typ. Komise probrala zhruba všechny otázky a dala je pak k dalšímu studiu zvláštnímu technickému výboru, který měl za úkol podrobně prostudovati také rozpočtové výkazy jednotlivých států, jež byly v přímém vztahu s danými otázkami, a o výsledku pak podati zprávu rozpočtové komisi. Do konce I. období práce tohoto výboru nebyly skončeny, ač prostudoval již rozpočtové vysvětlivky 19 států, mezi nimi i Československa, proti jehož rozpočtovému systému a rozdělení výdajů neměl věcně žádných námitek.

e) 1. Výbor zbraní chemických a bakteriologických

byl utvořen ihned po zahájení jednání v technických komisích hlavním výborem, vzhledem k důležitosti a obsáhlosti příslušných otázek, obsažených jednak v návrhu konvence, jednak v návrzích generální debaty.

Průběh debaty byl hladký, neboť v zásadě se všechny delegace shodly v zákazu chemické a bakteriologické války. Výhrady učiněné během jednání se týkaly jen umělé mlhy a dýmu, sloužících k zastírání, a plynů slzotvorných, užívaných k účelům policejním. Výbor v raportu kromě kladného vyřízení daných otázek navrhl zákaz střel zápalných (k požáru), vyjímaje svítilky a osvětlovací střely a střely zápalné, jichž se užívá na obranu proti letadlům. Dále navrhlo zákaz plamenometů.

f) 1. Politická komise
nebyla vůbec svolána.

c) Činnost hlavního výboru.

Po skončení generální debaty zahájil činnost hlavní výbor, který si vzal za úkol řešiti nejprve všechny zásadní otázky a pak rozhodovati o těch, které mu event. postoupí technické komise. Při projednávání jednotlivých článků návrhu konvence na návrh Anglie byl přijat princip odzbrojení kvalitativního, t. j. že budou stanoveny určité druhy zbraní nebo bojové prostředky, jichž držení a užívání bude zakázáno. Přikázal technickým komisím, aby prostudovaly otázky: a) které zbraně jsou čistě ofensivní, b) které jsou nejúčinnější proti obranným prostředkům a c) které nejvíce ohrožují civilní obyvatelstvo. Pak bylo jednání hlavního výboru odloženo a bylo znovu zahájeno při předložení Hooverova odzbrojovacího plánu, k němuž se pak ve všeobecné rozpravě vyjádřila většina delegací. (O tomto návrhu je zmínka dále.) Pak již hlavní výbor jednal jen o konečné resoluci za I. období, jak byla přijata předsednictvem a schválil ji po delší debatě většinou hlasů.

d) Hooverův odzbrojovací plán

uvítala většina delegací jako účinnou vzpruhu k dalším pracím, které, jak se zdálo, byly právě na mrtvém bodě, poněvadž nebylo možno v hlavních oborech zbrojení najíti nějakou střední cestu, na níž by okamžitá dohoda byla možná. Opakoval se stále starý způsob,

známý z generální debaty, že si každý chtěl ponechat to, co měl ve výzbroji, a byl pro zrušení toho, co sám neměl nebo měl jen v malém počtu, ale co měl jeho soused. Hooverův plán přispěl k tomu, že se odzbrojovací konference přece jen ke konci I. období dohodla na resoluci, o níž se zmíníme níže, a že přece jen konference dosáhla jistého úspěchu.

Hooverův plán byl v zásadě pro zesílení sil obranných na újmu sil útočných a navrhoval současnou redukci sil pozemních, námořních i vzdušných o jednu třetinu.

Co se týče pozemní armády, byl pro zrušení tanků, všech prostředků chemické války a těžkého dělostřelectva, připouštěl však stavbu permanentních opevnění, v nichž viděl posílení obrany.

Početní síly všech armád dělí na a) část policejní k udržování pořádku a k ochraně hranic a b) na část defensivní určenou k obraně státního území proti útoku zvenčí. Za podklad pro výpočet policejních sil navrhuje vzít početní síly armád poražených států, které jim byly povoleny mírovými smlouvami. Poněvadž v souhrnu všech čtyř poražených států připadá na 1.000 obyvatelů celkem 2.32 ozbrojeného občana, má být této číslíce použito pro všechny ostatní státy k výpočtu policejních sil. Takto získané číslo bude odečteno od celkového počtu armády a zbytek odpočtu dá početnost části defensivní, jež má být ještě podrobena redukci o $\frac{1}{3}$.

Pokud jde o letectvo, obsahuje návrh zrušení všech bombardovacích letounů a absolutní zákaz jakéhokoli bombardování ze vzduchu.

V námořních silách navrhoval snížení tonáže bitevních lodí a ponorek o $\frac{1}{3}$, u mateřských lodí leteckých, křižníků a torpedoborců o $\frac{1}{4}$, při čemž žádný stát nesmí mít více ponorek než 35.000 t.

Ve všeobecné diskusi bylo poukazováno na některé nevýhody návrhu, některé lze přímo vyčísti. Tak na př. nečiní rozdílu mezi velkými a malými státy, neuvažuje o různosti vojenských organizačních systémů (Dánsko, Švýcarsko), počítá jen s jedním srovnávacím faktorem (obyvatelstvo), nebere v počet délku přesunění služby a p.

K podrobné diskusi návrhu doposud nedošlo.

Důležité je se stanoviska odzbrojení, že návrh po prvé od světové války přichází s myšlenkou rovnoprávnosti ve zbrojení, t. j. má v úmyslu měřiti všem stejně, poraženým jak vítězům, a dokonce se zdá, že je výhodnějším pro poražené, kteří mají část policejních sil vojensky vycvičených.

2. Zakončení I. období.

Po všeobecném projednání Hooverova plánu ve dnech 7. a 8. července skončil hlavní výbor zasedání, očekávaje zatím výsledky studia od technických komisí. Bylo před letními prázdninami a tu každému již bylo jasno, že nedojde k zamýšlenému úspěšnému zakončení konference, jak se původně v politických kruzích předpokládalo. Jednalo se proto mezi delegacemi, na popud delegace britské a švýcarské, najít nějaký přijatelný způsob, jak zpravit veřejné mínění o výsledcích dosavadních jednání. Bylo navrženo učiniti tak ve formě resoluce hlavního výboru, v níž by byly obsaženy všechny názory o odzbrojení, přijaté doposud buď jednohlasně nebo v zásadě jednak ve schůzích hlav-

ního výboru nebo technických komisí. Předsednictvo se pak usneslo, vyzvati britského ministra zahraničních věcí Johna Simona, aby v dohodě s ostatními delegacemi tuto resoluci pro hlavní výbor připravil.

Na podkladě Simonova návrhu zahájeno pak jednání mezi delegacemi, jež se soustředilo u generálního zpravodaje ministra dr. Beneše. Původní návrh byl postupně měněn návrhy francouzské, americké, italské a německé delegace a jednání o konečný text bylo velmi obtížné, zvláště při jednání o otázce snížení početních stavů a rozpočtů. Konečně však zásahem francouzského ministerského předsedy Herriota a po značném „sestřihání“ obsahu, byl konečný návrh schválen 23. července 41 státy, při absenci 8 států a dvou států proti (SSSR. a Německo).

3. Resoluce za I. období.

I. Úvod akcentuje návrh Hooverova plánu a zdůrazňuje,

a) že nutno podstatně snížit světové zbrojení a že se toto snížení má vztahovati na zbrojení pozemní, námořní i vzdušné;

b) že prvním cílem má být zeslabení prostředků útočných.

II. část obsahuje závazky.

Konference zdůrazňuje, že se již dosáhlo určité dohody, a zmiňuje se o některých zásadách, které budou podkladem pro další snížení výzbroje; zároveň naznačuje postup další práce.

1. V letectví, vědoma si jsouc nebezpečí, které může způsobiti civilisaci letecké bombardování v čas války, dochází k tomuto závěru:

každý vzdušný útok proti civilnímu obyvatelstvu bude zakázán,

smluvní strany se zaváží zrušiti všechno letectvo bombardovací za předpokladu, že vojenské letectvo bude limitováno co do počtu a civilní letectvo bude podrobno reglementaci zveřejnění.

2. Ze sil pozemních bude limitováno všechno těžké dělostřelectvo od určité ráže nahoru; tuto minimální ráži určí konvence. Kromě toho bude stanovena maximální ráže dělostřelectva pobřežního, která nebude menší než maximální ráže dělostřelectva námořního; dále maximální hranice ráže pro dělostřelectvo v stálých obranných opevněních a maximální ráže pro pohyblivé dělostřelectvo pozemní. Konečně bude limitována jednotná tonáž tanků.

3. Válka chemická, bakteriologická a zápalná je zakázána.

4. Pro kontrolu bude ustavena stálá odzbrojovací komise.

III. část obsahuje program na příští období.

Předsednictvo se zmocňuje, aby připravilo texty v těch otázkách, v nichž bylo již dosaženo dohody a aby se za pomoci vlád zabývalo otázkami, které vyžadují zvláštního studia, jako

1. početní stavy, které může studovati předsednictvo na podkladě Hooverova plánu event. za přispění delegací tak, aby byl obrácen zřetel na současné podmínky nutné k obraně, jakož i na počet a charakter obranných sil.

2. V rozpočtové limitaci bude přihlédnuto na zvláštní podmínky každého státu, při čemž konference rozhodne, jaký systém limitace a publicity bude nejlepší.

3. Zvláštní komise pro obchod se zbraněmi a pro výrobu zbraní bude utvořena předsednictvem v příštím období, aby učinila příslušné návrhy v této otázce.

4. Námořní mocnosti se dohodnou, jaká nová snížení by bylo lze uskutečnit v mezích všeobecného odzbrojení.

5. Pro případ porušení zákazu v použití chemických zbraní a leteckého bombardování budou formulována pravidla mezinárodního práva.

6. Do sejití hlavního výboru bude fungovati předsednictvo, které oznámí svolání hlavního výboru měsíc předem, nejpozději čtyři měsíce po sejití předsednictva, které zahájí další práce v týdnu počínajícím 19/9.

IV. část. Tato resoluce nebrání konferenci přijmouti širší opatření odzbrojovací nebo návrhy povahy politické, učiněné různými delegacemi.

V. část. Příročí ve zbrojení bude prodlouženo na dobu 4 měsíců, počínaje 1. listopadem 1932.

*

Zajímavé jest, že již při jednání o této resoluci prohlásili Němci, že jsou proti ní z toho důvodu, že není pro ně splněn základní předpoklad, t. j. Gleichberechtigung, a že proto i další jejich spolupráce v odzbrojovacích otázkách bude zbytečná.

Maďarsko prohlásilo, že se dalších prací zúčastní, ale domáhalo se rovněž odzbrojení všech a rovnoprávnosti. Když pak jejich požadavku nebylo vyhověno, zdrželo se hlasování a s ním sedm jiných států (Rakousko, Bulharsko, Turecko, Itálie, Albánie, Afganistan a Čína), které mimo poslední dva představují skoro vždy německý blok.

(Příště dále.)

Vojenství u nás a v cizině.

—t:

Příspěvek k vývoji ochrany proti plynům.

Otázka bojových plynů a ochrany proti nim zůstává v popředí veřejného zájmu a je ve všech státech bedlivě sledována. Uvedeme stručně vývoj do konce r. 1931, jak jej zaznamenal německý odborný časopis „Zeitschrift für das gesamte Schiess- und Sprengstoffwesen“ (26. ročník) v své zvláštní příloze „Gasschutz“. Je dosti výmluvnou známkou, že se z této přílohy stal letos samostatný časopis „Gasschutz und Luftschutz“, věnovaný výhradně otázkám ochrany civilního obyvatelstva před tímto nebezpečím.

Státy se připravují k obraně jednak teoretickým poučováním obyvatelstva, jednak rozličnými praktickými ochrannými prostředky a zařízeními. Vzrůstá propagační literatura, buď rázu populárního odborného nebo ve způsobu tendenčních románů. Nebudeme se zabývat krásnou literaturou, zvláště když v takových tendenčních románech psaných neodborníky čteme zpravidla nemožné fantasie, jež spíše vzbudí mylné představy, než správně poučí. Všimneme si blíže jen odborné literatury, ať již populárně psané nebo odborníkům určené, knižně vydané nebo v článcích různých časopisů uveřejněné.